

ger snarere her end på de erklærede nazister, selv om vi også får en oversigt over disse.

Et andet interessant eksempel er Palle Roslyng-Jensens artikel „Danske studenter og nazismen 1933-45“, der med sikker hånd fører læseren ind i blandt andet fascinationen hos en del konservative studerende. Det er imidlertid artiklens konklusion, at det store flertal af konservative studerende lagde afstand til nazismen, ligesom VU klarer fuldstændig frisag, og det overordnede billede faktisk er, at nazismen blandt studerende blev latterliggjort, og at erklærede nazister typisk blev frosset ude eller (for underviseres vedkommende) boykottet. Interessant er her – også i forhold til bogens overordnede påstand – et prøvevalg på Regensen i marts 1943. Af de 71 afgivne stemmer, stemte hele 10 nemlig på Bondepartiet (8) og NSDAP (2). Samtidig med at dette underbygger pointen om, at det er for unuanceret at lave et „skønmaleri“ af den danske modstand blandt studerende og forskere, så er det en tanke værd, at denne episode – ligesom artiklen som helhed og også de fleste af bogens artikler – tegner et billede af en hovedtendens på de danske universiteter nærmest i diametral modsætning til Tyskland. Selv om artiklerne trænger dybt ind i et antal gråzoner og ikke mindst interessante biografiske forløb og dilemmaer (f.eks. i Karl Christian Lammers' artikel om tyskvenlige Carl Roos), så tegner bogen i hvert fald i denne anmelders læsning et overordnet billede af en dansk videnskabs- og universitetsverden med en betydelig modstandskraft mod nazismen. En „revision“ som den, der er sket i tysk historievidenskab, synes altså ikke rigtig at lade sig gennemføre på dansk materiale. Det nærmeste, man kommer, er Lene Kochs artikel om den danske arvebiologi. Det er egentlig i sig selv tankevækkende, fordi en stærk tendens i den nyere forskning i 1900-tallets historie har været at gøre op med forestilling om det „særlige“ ved den tyske historie.

Jeppé Nevers

| HENRIK LUNDTOFTE: *Håndlangerne. Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste og Hipokorpsset 1943-1945*, Politikens Forlag, København 2014, 452 s., 300 kr.

Henrik Lundtofte indleder sin fremragende bog om besættelsestidens Hipokorps med en smalfilmsoptagelse, der blev optaget i skjul i december 1944. Klippet viser en sortklædt Hipo-mand, der slår og sparke løs på en civilist. Klippet rammer præcist det billede, offentligheden havde af Hipo som synonymt med terror og vold i gaderne.

På trods af de senere års store interesse for dem, som på den ene eller anden måde gik i tysk tjeneste, var det først i 2014, der udkom

den første dybdegående faghistoriske monografi om det berygtede Hipokorps. En væsentlig årsag hertil er formodentlig den problematiske kildesituation. Da befrielsen nærmede sig, destrueredes hovedparten af det tyske politis arkiver i Danmark, herunder dem fra Hipo. Det er en af forfatterens store fortjenester, at det på trods af de meget fragmenterede kilder alligevel er lykkedes at foretage en meget præcis analyse af korpsets historie, baggrund og aktiviteter. Dette bygger på et mangeartet materiale, men en væsentlig kilde, der især giver forståelse af relationerne til tyskerne, er afskrifter af det tyske sikkerhedspolitis døgnavagt på Politigården, mens retsakter og personaleakter fra Bundesarchiv i Berlin er med til at give indblik i medlemmernes politiske og sociale baggrund.

Hipo, der blev etableret i kølvandet på tyskernes aktion mod det danske politi i september 1944, er en forkortelse af *Hilfspolizei*. Enheden var den uniformerede gren af Schalburgkorpsets Efterretningstjeneste, der normalt blot kaldes ET. Omkring 700 danskere var i 1944-45 tilknyttet ET, mens Hipo så sent som i marts 1945 kun havde en styrke på ca. 120 mand. På trods af at bogen har hovedfokus på Hipo, er den dog i høj grad også historien om selve moderorganisationen ET, som den højere SS- og Politifører i Danmark, Günther Pancke, omdannede til et hjælpepoliti i tysk tjeneste, hvis primære opgave var bekæmpelsen af modstandsbevægelsen. Hipokorpsets vigtigste opgave blev da også netop bekæmpelsen af modstandsgrupper. Korpsets aktiviteter blev primært i hovedstaden meget synlig, når de uniformede og maskinpistolbevæbnede medlemmer kørte rundt i gaderne. Hipokorpsets brutalitet var et udtryk for den eskalerende voldsspiral, som tyskernes håndlangere og modstandsbevægelsen befandt sig i de sidste krigsår, hvor både modstandsfolk og Hipo i realiteten var frit bytte. Sammenstødene fik et sådant omfang, at det var stærkt medvirkende til, at 1944-45 uden sammenligning er den mest voldelige periode i moderne dansk historie.

Forfatteren demonstrerer med tydelighed, hvordan korpset fra begyndelsen savnede evner, autoritet, en fast gruppe af officerer og befalingsmænd og mandskab. Dette blev kombineret med en nærmest total mangel på legitimitet hos den danske befolkning og medlemmernes frygt for at blive dræbt af modstandsbevægelsen. Denne cocktail resulterede i, at korpset reagerede med gadeterror, tortur og en overdrevent aggressiv attitude i mødet med civile i forbindelse med eksempelvis patruljering. Hipokorpsets adfærd tåler, som Henrik Lundtofte demonstrerer, sammenligning med hjælpepoliti i andre tyskbesatte lande i Vesteuropa. Medlemmernes baggrund var i vid udstrækning også den samme. Hovedparten af mandskabet i Danmark var medlemmer af DNSAP, identificerede sig med nationalsocialismen eller tilhør-

te andre grupper på den yderste højrefløj. Desuden havde en meget høj andel, mere end 80 %, en fortid i et af de mange vagtkorps, der blev etableret i Danmark af besættelsesmagten.

Der er som nævnt forsket relativt lidt i Hipo før udgivelsen af *Håndlangerne*. Kriminologen Karl O. Christiansen har i sin undersøgelse *Mandlige Landssvigere* fra 1950 væsentlige oplysninger om de dømte korpsmedlemmers baggrund, mens Ditlev Tamm i sin disputats *Retsopgøret efter besættelsen* (1985) følger de tidligere medlemmer af korpset i retsopgøret. Historikerne Lasse Bruun Jonassen og Jonas Lind analyserer med baggrund i en specialeafhandling fra Roskilde Universitet en terrorgruppe med relationer til ET og Hipo. Resultatet heraf kan læses i bogen *Schiøler-gruppen* fra 2012. I 2000 udkom Andreas Monrad Petersens *Schalburgkorpset*, hvor relationerne til Hipo også behandles. Den eneste bog, udover Henrik Lundtoftes, der udelukkende har Hipo som fokus, er journalisten Erik Haaests *Hipo-folk* fra 2007, men denne udgivelse var desværre mere drevet af forfatterens sensationslyst end ønske om indsigt.

Mangler der noget i udforskningen af de tysk korps her i landet? De mange uniformerede vagtenheder, som tyskerne lod opstille, er kun udforsket i ret begrænset omfang. I 2013 skrev Niels Peter Nielsen fra Roskilde Universitet dog en upubliceret og vellykket specialeafhandling om Sommerkorpset, der var tilknyttet Luftwaffe, men en række af de øvrige enheder under bl.a. krigsmarinen og byggeorganisationen Organisation Todt ikke er udforsket. Hertil kommer, at et perspektiv, som ikke udfoldes hos Lundtofte, er Hipos erindrings- og virkningshistorie. Hipo kunne defineres som et "erindringssted", der udkrystalliserer et narrativ om den entydigt ondsindede kollaboration, hvorfor historiebrugen af Hipo netop er så mangfoldig. Med *Håndlangerne* har vi dog opnået et særdeles godt indblik i det måske vigtigste korps, som besættelsesmagten lod opstille her i landet, og værket hører af samme grund til i rækken af de seneste års vigtigste udgivelser om besættelsen.

Claus Bundgård Christensen

| HANS KIRCHHOFF: *Den gode tysker. Georg Ferdinand Duckwitz. De danske jøders redningsmand*, Gyldendal, København 2013, 432 s., ill., 349,95 kr.

Hans Kirchhoffs politiske biografi om den skibsfartssagkyndige ved det tyske gesandtskab i København, G.F. Duckwitz, er slutstenen på forskellige biografiske bidrag. Den samler de mangeårige bidrag om jødeaktionens beslutning og fra 1990 Kirchhoffs tese om den tyske